

اصلاح قلب مبنای تعالی انسان / راه تسلط شیطان بر قلب چیست

انسان با شناخت قلب خود را می شناسد و چون خود را شناخت خدایش را می شناسد و اگر قلب را نشناسد خود را نشناخته و چون خود را شناخت خدایش را نمی شناسد.

انسان با شناخت قلب خود را می شناسد و چون خود را شناخت خدایش را می شناسد و اگر قلب را نشناسد خود را نشناخته و چون خود را نشناخت خدایش را نمی شناسد. عالی ترین هدف در زندگی انسان سعی در اصلاح و اکمال قلب و پاک کردن و تزکیه ی آن از صفات زشت و آراستن آن با سجایا و ملکات نیکو است، باشد تا آماده ی بهره بردن از انوار الطاف رحمانی و افاضه ی معارف الهی گردد. بنابر این شرف انسان به قلب او است و با آن بر بسیاری از موجودات، برتری می یابد و خدا را می شناسد، که این معرفت سبب شرف و جمال او در دنیا و مقام و کمالش در آخرت می گردد. پس قلب است که خدا را می شناسد و برای او عمل می کند و به سویش می شتابد و به جوارش نزدیک می شود و اعضا و جوارح، پیروان و خادمان اویند که آنها را چون بردگان به خدمت می گیرد و چون ابزار به کار می برد.

قلب است که اگر از آفات سالم بود، مورد پذیرش خداوند است و اگر غرق در شهوات بود از او محجوب است و چون انسان تزکیه اش کرد رستگار می شود و آنگاه که با معصیت و گناه آلوده اش ساخت نا امید و محروم می گردد و اوست که در واقع مطیع خداست و انوارش بر جوارح می تابد و اوست که در واقع گناهکار است و آثارش بر اعضا آشکار می شود. با نورافشانی و ظلمت اوست که نیکی ها و بدی ها در شخص ظاهر می گردد.

قلب است که انسان با شناختن آن، خود را می شناسد و چون خود را شناخت خدایش را می شناسد و اگر قلب را نشناسد خود را نشناخته است و چون خود را نشناخت خدایش را نمی شناسد قلب است که اکثر مردم نسبت به آن، جاهل و از شناختن غافل اند و به خاطر گناهان بین او و آنان، حجاب و حائل است، حائل خداست چرا که او بین انسان و قلبش حائل می شود. و به سبب ارتکاب گناهان، وی را از یاد خودش باز می دارد و او را گمرا می کند و هدایت نمی کند و بر مشاهده و مراقبت قلبی و شناخت صفات آن، توفیق نمی دهد. بنابر این معرفت قلب و احوال و اوصاف آن، ریشه ی اخلاق و زیربنای طریق کمال است.

قلب، موجودی خدایی و روحانی و لطیف است که وابسته به بدن است همچون وابستگی اعراض به اجسام یا کارگر به ابزار و یا دارنده ی مکان به مکان. روح نیز همین موجود لطیف و خدایی و عالم و مدرك است و چیزی شگفت و خدایی است که عقل ها از ادراک حقیقت آن عاجزند.

نفس نیز همین موجود لطیف است و انسان نیز در حقیقت همین موجود است که به حسب حالش متصف به صفات گوناگونی می شود وقتی تحت فرمان خداوند آرامش بیابد و با اعتماد به پروردگار، اضطراب و تزلزل از او زائل شود و در جدال با شهوات از راه خدا و طریق حق منحرف نگردد نفس مطمئنه نامیده می شود. اگر به مرحله ی آرامش و سکون نرسد، اما در پیکار با شهوات از خود دفاع کند نفس لوازمه می گیرد و اگر از خواسته های شهوات و هوسها و شیاطین پیروی کند نفس اماره به سو نامیده می شود.

راه تسلط شیطان بر قلب حواس پنجگانه ی ظاهری و نیز قوای باطنی مثل خیال، شهوت و غضب است. قلب دائما تحت تاثیر این قواست و اخص این آثار خواطر هستند. خواطر، محرك اراده اند و افعال متکی به آنها هستند. خاطر، میل و رغبت را تحریک می کند و رغبت، عزم و نیت را و نیت، همان اراده است که عضلات و اعضا را به حرکت وا می دارد.

خاطر محرك دو گونه است؛ قسمي انسان را به خير دعوت مي كند كه عبارت است از هر آنچه در عاقبت به نفع او است. قسمي ديگر و يي را به شر مي خواند كه عبارت است از هر آنچه در عاقبت به او ضرر مي رساند. خاطر پسنديده، الهام و خاطر بد، وسوسه است. سبب خاطري كه انسان را به خير مي خواند، غالبا فرشته است و سبب آنچه به شر دعوتش مي كند شيطان است.

فرشته يا ملك، يكي از آفريده هاي خداست كه وظيفه اش افزايه خير، افاده علم، كشف حق و نويد دادن به نيكي است. كار شيطان، برخلاف اينها است، تشويق به شر، امر به زشتي ها و ترساندن از فقر هنگام تصميم به كار نيك. شايد اين دو گانگي و تقابل سخن خداوند متعال باشد كه مي فرمايد؛ و از چيزي دو جفت آفريديم. چرا كه موجودات، به معاني مختلف، متقابل و دو گانه اند.

در حديث است كه دو نبرو به قلب نزديك مي شوند و آن را تحت تاثير قرار مي دهند يكي از جانب فرشته و ديگر از سوي شيطان همچنين در حديث است كه قلب مومن بين دو انگشت از انگشتان خداوند قرار دارد، يعني بين دو آفريده ي او و آن دو آفريده عبارتند از ملك و شيطان و مانند انگشتان كه تحت تسلط انسانند، مقهور اراده تكويني خداوند مي باشند و معنای اين سخن كه انسان بين آن دو مي باشد، آن است كه خداوند آدمي را با آن دو واگذاشته اند تا هر کدام را خواست و اراده كرد، همان را برگزيند. در نتيجه مي توان گفت كه قلب سليم، قلبي است كه در حال ملاقات با خدا، هيچ كس را جز او در خود جاي نداده باشد.